

CHRONOLOGIA

ABBATVM ILSINEBVRGENSIVM,

Ex MSto.

Hunc locum inhabitavit circa annum Christi 996. *Otto tertius*, Imperator Romanus, quia erat locus securus, densitate sylvarum circumseptus, & venationi commodus. Quo anno *Hildewardus*, Episcopus Halberstadenſis 8. mortuus est; cui in Episcopatu successit *Arnolphus*, qui anno Christi 998. ab Ottone tertio hunc locum Ilſineborg impetravit, & Deo Sanctoque ejus primo martyri Stephano acquisivit, ut ex prima fundatione constat. Cum autem Otto tertius moreretur, antequam forte literæ donationis imperialis conficerentur; successor ejus Henricus II. dedit Episcopo diploma regium super hac donatione anno 1003, ut ex literis donationis latius patet.

EZILO I. ABBAS. Post mortem Ottonis Imperatoris *Arnolphus* Episcopus Halberstadenſis castrum *Ilſineburch* commutavit in monasterium, & ejectione terreno Regi militantibus, fecit inhabitare Deo servientes. Nam Monachos, quos eo tempore secundum ordinem Fuldenſem religiosiores ac honestissimos invenire poterat, congregavit, & iis præposuit Abbatem *Ezilone*. Dehinc ecclesiam in honorem S. Petri Apostolorum Principis constructam, diversis prædiis (quæ in fundatione recensentur) in usum Monachorum ibi commorantium collatis, dotavit.

Halberstadii in ipsa die Paschali, 8. Idus Aprilis, ad missam coram multa cleri, optimatum, vulgique frequentia ipsum monasterium Ilſineburch cum omnibus, quæ ipse primus fundator eidem contulerat, banno suo, autoritate Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, in perpetuam & quietam Monachorum possessionem, sub interminatione anathematis confirmans, privilegium super hac sigilli sui impressione roboratum, perpetuo munimine contulit.

Anno Domini M. XVIII, hic Abbas *Ezilo* postea in Episcopum Brandenburgensem electus est, ubi etiam mortuus, & in majore Ecclesia sepultus est. Ejus anniversaria celebrantur 10. Cal. Augusti.

ULRICUS II. ABBAS. Ezilone Brandenburgum vocato, *Ulricus* pro eo in Abbatem eligitur. Cujus temporibus defunctus est prædictus *Arnolphus* Episcopus, hujus monasterii fundator & patronus (a) anno MXXIII, cui successit *Brancogus* in Episcopatum, & *Brancogo Burchardus primus*. Sub his duobus Episcopis Monasterium *Ilſineburg* cœpit monastica religione desolari; & per habitantes castrum, dictum *Ilſenstein*, ac reliquos violatores ad nihilum penereductum est. Hic Abbas *Ulricus* in monasterio mortuus, & in medio Ecclesiæ sepultus est. Ejus anniversaria celebrantur 2. Non. Januarii.

HERRANDUS III. ABBAS. Defuncto Episcopo Halberstadenſi *Burchardo primo*, successit ei *Burchardus secundus*, qui & *Bucco* nominatus est, anno M. LX. cui *Henricus* Rex anno M. LXIII. XIII, Calend. Septembr. dedit regale prædium in *Adersted*, cum omnibus suis appendiciis in proprietatem, cum privilegio regalis sigilli impressione confirmans, ut de præfato prædio liberam haberet facultatem inde faciendi, quicquid ei placeret. Quod statim idem Episcopus III. Nonas Maji anno M. LXIX. in *Qvedelinburch* cum omnibus appendiciis suis, Monasterio Ilſineburgensi contradens, banni sui & privilegii auctoritate confirmavit; evocatoque nepote suo, videlicet *Herrando* Abbate *Wurcelburgensi*, prædictum monasterium Ilſineburg illi ea ratione commisit, ut ibi religionem monasticam, quæ penitus defecerat, juxta regulam Beati Benedicti & Ordinem *Cluniacensem* renovaret. Quo factò, crescente religione, crevit & numerus monachorum. Fecit itaque idem Episcopus antiquum templum destrui, atque amplius in eodem loco construi; quod annis novem perfecit, & adjuvantibus *Wernero* Merseburgensi, & *Hardewico* Fardunensi Episcopis, Nonis Junii, in honorem Petri & Pauli Apostolorum consecravit anno Domini MLXXXVII; quam & diversis prædiis ac decimationibus, aliisque redditibus præter *Adersted* dotavit. Hic Episcopus, postquam Ecclesiæ Halberstadenſi per annos 28. præfuerat, profectus fuit *Goslariam* in causa quadam, sibi à Pontifice commissa. Ibi exorta fuit lis inter suos famulos & quosdam cives in platea. Episcopus, hoc audiens, aperuit fenestram, percontaturus, quid ageretur. Mox civis quidam sagittam in eum fecit, eumque in gutture vulneravit, ex quo mortuus est, III. Idus

(a) Arnolphi Episcopi Halberstadenſis obitum Annales Halberstadenſes in 7. Septembr. sequentis anni referunt, annotante ad hanc Chronologiam Guiljelmo Budæo Medico,

Idus Aprilis anno MLXXXVII. & delatus est Ilseburgum; ubi in choro templi honorificè tumulatus est cum tali (a) Epitaphio:

Claustri fundator hujus Ilseburg, & amator,
Hic jacet heu! stratus in Goslar, & hic tumulatus,
Coelitus ut cantor incepit: jam bone Pastor,
Petre clemens; vota cecinit processio tota.
Hæc sunt in fossa Burchardi præsulis ossa;
Quem, pie Christeqve, nos fac tibi perpetuos.

Post hujus Episcopi mortem eligitur *Dithmarus parvus*, qui fuit Diaconus. Sed ille intra XVI. dies postea mortuus fuit, quod ipse apud Deum suis precibus obtinuit; quia se non posse [faciliter] præesse Ecclesie vidit. Alii volunt, eum veneno esse interemptum. Quo defuncto, dissensio orta est inter eligentes. Quidam enim eligebant *Fridericum*, alii *Dithmarum*: Junior autem pars eligebat Dominum *Herrandum* (b) Abbatem in Episcopum, quem *Urbanus secundus* Pontifex anno MXC. consecravat. Et quia pro suis æmulis oravit, ei nomen *Stephanus* imposuit, consecratumque *Halberstadtum* misit. Interim *Dithmarus* de scala cecidit, & mortuus est. *Fridericus* autem, qui etiam simulelectus erat, postea à Pontifice *Paschale* depositus & excommunicatus fuit; & sic *Herrandus* mansit Episcopus. Adversarii tamen ejus quiescere non poterant, sed eum nihilominus persequebantur. At ille igne tribulationis adustus, irreprehensibiliter vivens post multas tribulationes quas sustinuit, vera hostia Christi factus, V. Cal. Novembr. obiit, ac in monasterio *Reinsborne* sepultus est anno Domini M.C.III. Alii volunt, eum Ilseburgæ sepultum esse.

OTTO, IV. ABBAS. Herrando Abbate ad Episcopatum Halberstadensem electo, successit ei in Abbatia *Otto*, vir religiosus & prudens, monachus ejusdem loci. Hierosolymam causa Christi petens, venit *Antirropolim*, & ibi mortuus, & incivitate *Bara* ad Sanctam Mariam sepultus est, anno Domini M.C. (XVI. Calend. Januarii.) Hoc etiam anno congregatio monachorum Ilseburgensium, cum recusaret obedire *Friderico* invalori Halberstadenli & excommunicato, coacta est ab eo claustrum suum egredi. Anno M.C.V. *Henricus Rex Junior*, Henrici Imperatoris IV. filius, patrem suum regno privavit. Quapropter per imperium schisma grave crevit, & mala multiplicata sunt in terra per XL. circiter annos. Quo factò præfatus *Fridericus* invalor, dicti Schismatis fautor & cooperator, de Simonia convictus, deponitur de Episcopatu, Monachi autem Ilseburgenses, qui eundem *Fridericum* pseudo-Episcopum declinantes, per quinquennium exularant, ex jussu *Henrici Quinti* Regis honorificè regressi sunt.

MARTINUS, V. ABBAS. Monachi anno M.C.V. in monasterium regressi, *Martinum*, ejusdem cœnobii Monachum, ex familia Landgraviorum Hassiæ II. Kal. Julii in Abbatem elegerunt: quem *Reinhardus* Moguntinus Archiepiscopus in *Katelnborch* III. Iduum Novembr. consecravat. Hujus precibus inclinatus papa *Paschalis Secundus* mandavit *Adalgato* Magdeburgensi Archiepiscopo & *Lodewico* Comiti, terræ Saxonie potentibus, ut bona, per *Henricum* Imperatorem quartum distracta, congregarent ad Ilseburgense claustrum, & congregata fideliter cum cæteris bonis defenserent. Et ut ad destructionem castri, adjacentis claustrum, dicti *Ilsestein*, de quo plurima damna ipsi inferebantur, efficaciter insisterent, exoravit, castrumque inhabitates excommunicavit. Qui mandata Apostolica viriliter exsequentes, ad hoc tandem perduxerunt, quod ipsum castrum Abbati *Martino* obsignatum est, qui & illud statim funditus evertit. Anno Domini. M.C.VII. *Henricus Rex V. Rainardum* Halberstadenli Ecclesie Episcopum præfecit. Postea anno M.CXX. *Ilseburgense monasterium* incendio periit. Eodem anno dedicatum est altare S. Crucis II. Non. Junii, & oratorium S. Johannis Baptistæ Non. Junii, in Ilseburg à *Reinaldo* Episcopo; qui postea anno M.CXXIII. obiit, in cujus locum successit *Otto* præpositus S. Sebastia-

Rrrr 2

ni de

(a) Epitaphium hoc *Petrus Engelbrecht* Junior qui Abbatie præfuit desumpsit ex antiquo aliquo libro, & putat in literis ad *Guil. Budam* scriptis, lapidem sepulchralem, cui illud insculptum fuerit, anno 1578. inter alios lapides sepulchrales structuræ Novi Templi. à Comite *Christophoro* factæ, adhibitum. *Burchardus* Episcopus Halberst. cuius hic fit mentio 8. Kal. Augusti anno 1087. *Goslarie* fecit Diploma quoddam. Obiit ergo vel sub initium sequentis: quemadmodum & in quibusdam chartis anno 1088 dicitur decessisse. Successor ejus mortuus est 4. Idus Febr. anno 1088. notante eodem *Petro Engelbrecht*. (b) Fuit Herrando cognomen de *Gröning*. Scribitur hic X. Kal. Novembr. 1107. exspirasse, cum tamen alii 1107. obitus annum designant. Ex quibus utrumlibet si detur, sex annorum intervallum quod obitum ipsius exceperit, à plurimis adductum auctoribus, constare minime potest, quando vel ipse *Reinhardus* successor annum 1120. Episcopatus sui XIV. expresse nuncupat. Verba sunt *Guilielmi Budæi* in dubiis super hanc Chronologiam Ilseburgensem. Respondet *Petrus Engelbrecht*, se in antiquo quodam libro invenisse: *Herrandum* mortuum esse anno 1107. *Reinhardum*que anno 1107. successisse, ut adeo interregnum, per triennium vel quadriennium duraverit; didicisse etiam ex quodam libro antiquo & ex Chronico quodam M^o *Reinhardum* anno 1127. obiisse, *Buddæus* contra asserit; ex diplomatis *Reinhardi* apparere; quicquid de anno obitus ejus dicitur falsissimum esse.

ni de Magdeburg. *Martinus* quoque Abbas Ilfneburgensis; utilitatibus sui monasterii fideliter semper intendens, postquam allodia nonnulla, & multos divinæ paginæ libros comparaverat, ac ædificans plurima consummaverat, mercedem suorum laborum à Deo recepturus, obiit XIII. Kal. Junii anno M. C. XXIX.

HENRICUS, VI. ABBAS. Prædictus Abbas successorem reliquit *Henricum*, ejusdem cœnobii monachum; quem Episcopus Spirensis VI. Idus Decembr. consecravit anno M. CXXXII. Anno autem præcedente *Otto* Episcopus Halberstadenfis, Ecclesiam Hospitalem Ilfneburgensem in honorem Sanctæ Dei genitricis consecravit, cui etiam [commendavit] curam peregrinorum, & omnium, in suburbio ejusdem loci degentium. Cœmeterium in eorum sepulturam dedicavit, quæ prius intra ambitum ipsius cœnobii agebatur. Tempore hujus abbatis corpus *Sancti Godehardi*, Episcopi Hildesemensis cum magna miraculorum declaratione elevatum est, cujus reliquiæ ab hoc abbate *Henrico*, VIII. Idus Augusti Ilfneburgum delatæ sunt anno M. C. XXXV. Hic Abbas *Henricus* monachos Ilfneburgenses irregulariter & injuriose corripuit, iisque multas tyrannicas oppressiones, violentias & molestias intulit; quas sapius detulerunt *Ottoni* Episcopo Halberstadenfi, sed frustra. Ideoque, culpis ipsius clarescentibus, tandem à *Lothario* Imperatore deponitur. Quo discedente, prædictus Episcopus *Otto*, qui in prædicti Abbatis tyrannidem confenserat, monachis fratrem suum *Burchardum*, Wimodeburgensem abbatem, obtrudere voluit; quod tamen Deus prohibuit, quia *Innocentius* Papa eum accusatum prorsus deposuit. Punivit etiam Deus *Annonem*, Episcopum [an Abbas?] *Luneburgensem*, qui Abbati *Henrico* pertinacius astiterat. Nam is pro traditione urbis *Luneburgensis* miserias timens, loco simul & dignitate, quam ex eo possederat, cessit. Acta sunt hæc anno M. C. XXXV.

LAMPERTUS, VII. Abbas. Huic in Abbacia successit *Lampertus*, ejusdem monasterii monachus; quem *Innocentius* Papa *Pisis* confirmavit anno M. CXXXVIII. Hic abbas rogatu *Rudolphi* Halberstadenfis Episcopi protectus est Romam. Illic negotio, propter quod venerat, expleto, cum rediret, designatus est Episcopus Brandenburgensis. Verum in itinere à latrocinantibus miserabiliter interficitur in monte *Paskabl* (alias *Special*) cum Presbytero quodam, nomine *Gendolpho*, ubi etiam sepultus est XV. Calend. Februarii. Quorum mortem *Innocentius* Papa agnoscens, interfectores illius anathematizatos, proprio abdicavit solo.

SYGEBODO, VIII. Abbas. Hunc secutus est in Abbacia *Sygebodo*, monachus ejusdem monasterii; quem consecravit *Rudolphus* Halberstadenfis Episcopus. Hic Abbas quartam partem cœnobii, videlicet meridionalem, in quo refectorium erat, à fundo ædificavit, multosque divinæ paginæ libros, ac ornatum varium aptum suo monasterio comparavit, & collatione fidelium in campanis, crucibus, Sanctorum capsis, corona super corpus Christi satis operose facta, variaque suppellectile; nobiliter ampliavit. Hic & aliis bonis operibus peractis, obdormivit cum patribus suis anno M. C. LXI. 8. Idus Novemb. & sepultus est in capella Beatæ Mariæ Virginis in ambitu.

TETHERUS, IX. ABBAS. Mortuo *Sygebodone* successit in Abbacia *Tetherus* sive *Tyethorius* monachus ejusdem loci: qui postquam quartam partem claustrum, videlicet orientalem, in qua dormitorium fratrum cum infirmario situm est, ædificans perfecit, obiit anno M. CLXX. 17. Cal. Januarii, sepultus in medio Ecclesiæ.

THIDERICUS, X. Abbas. Hic [Tetherus scilicet præcedens] successorem reliquit *Thidericum*, monachum ejusdem monasterii, qui mortuus est XI. Cal. Febr. anno M. C. XCII. & sepultus in capella *Bonigerode*.

BARTHOLDUS, XI. Abbas. Defuncto *Thyderico*, in Abbacia illi successit *Bartholdus*; qui postquam monasterio per aliquot annos laudabiliter præfuisset, sponte dignitate cessit, & sepultus est in medio Ecclesiæ.

HERMANNUS, XII. Abbas. Postquam *Bartholdus* dignitate cessisset, successorem habuit Dominum *Hermannum*, ejusdem loci Monachum, virum utique valde religiosum ac in scripturis sacris satis instructum. Mortuo hoc Abbate 3. Idus Martii Anno M. CC. VII. fratres ipsum propter nimium rigorem, quem contra eos habuerat, nolebant inter collegas suos & prædecessores Abbates sepelire; sed in loco humili, sibi non decenti, videlicet in capella B. Mariæ Virginis in ambitu, sepulturæ tradiderunt.

LUDOLPHUS, XIII. Abbas. *Hermann* defuncto, successit ei *Ludolphus*, dictus *Schladend* de *Wänigstade*, ejusdem loci monachus, vir prudens & rectus: qui & ipse pro utilitate sui monasterii insudavit.

In primis ab Ecclesia *Luneburgensi* XIII. mansos emit in villa *Mülbiecke*, pro 120. marcis. Redemit etiam jus advocatiæ pro XX. marcis ab *Hermann* de *Hartike*, quod hic super multis bonis ad monasterium Ilfneburgense pertinentibus, jure feudali habebat & recognoscebat à *Friderico* Episcopo Halberstadenfi. Mortuus est 8. Calend. Oct. M. CCXV.

SYGFRIDUS, XIV. Abbas. *Ludolpho* defuncto anno M. CC. XV, major & senior pars monachorum Dominum *Sygfridum*, ejusdem loci monachum, eligit; quem confirmatum consecravit Dominus *Fridericus* Halberstadenfis Episcopus. Sepultus in medio chori, & celebratur ejus memoria VIII. Cal. Augusti,

JOHANNES

JOHANNES, XV. Abbas. Hic Abbas anno M. CC. XXXII. comparavit domum Goslarie, quæ singulis annis monasterio solvit 2. marcas. Comparavit etiam monasterio in annis sequentibus plura alia bona. Sepultus est in medio chori. Anniversaria ejus celebrantur VII. Calendar. Januar.

HELIAS, XVI. Abbas, dictus *de Groning*, sepultus est in medio Ecclesiæ. Ejus memoria celebratur Kal. Januar.

BERNHARDUS, XVII. Abbas, dictus *de Oldenrode* anno M. CC. XLII. VI. Cal. April. ab Episcopo Halberstadensi *Mainardo* per manus impositionem personaliter fuit affectus usum infulæ, secundum quod ex concessione Domini *Sigfridi*, Moguntinensis Archiepiscopi Abbates Ilseburgenses acceperunt: ut uti possit in domo propria vel apud Episcopos Halberstadenses, tam in festivitibus quam in synodis existendo, vel, si ad alia loca Abbas venerit, secundum quod faciunt alii Abbates, qui utuntur infulis beatis. Idem *Mainardus* Episcopus donavit huic Abbati Ecclesiam in *Abbenrode*, ut inde faceret præposituram de sex personis, ex suis fratribus eligendis. Actum anno M. CC. XLIII. Kal. April. Tempore hujus Abbatis Comes quidam *Regensteinensis* pro monacho receptus est in monasterium. Cujus parens *Ulricus* Comes anno M. CC. LI. dedit monasterio IV. manfos, in *Marbeke* sitos, cum conditione, ut filio monacho inde singulis annis ad vitam in festo Martini dimidiam marcam porrigant. Sepultus est in *Osmerleben*, ejus anniversaria celebrantur 7. Cal. August.

GEBHARDUS, XVIII. Abbas, sepultus est in *Bonigerode*. Ejus memoria celebratur III. Cal. April.

BERNHARDUS, XIX. Abbas, sepultus est in *Abbenrode*, monasterio monialium; cujus anniversaria celebrantur V. Idus Julii.

HYGOLDUS, XX. Abbas. Hic anno M. CC. LXIII. emit à *Bia* Abbatissa Claustrum Montis S. Mariæ Virginis in *Qvedlingburch*, consensu *Gertrudis* Abbatissæ majoris Ecclesiæ ibidem, mansuonum, situm in villa *Huslere*, eorum tritici annua pensione solventem, pro XVI. marcis Halberstadensis argenti. Huic etiam Abbati vendidit *Fridericus* Comes de *Wernigerode* cum consensu *Geverhardi* & *Conradi* Comitum de *Wernigerode* advocatiam in *Tetshorde*, reservato ibidem iudicio sanguinis, anno M. CC. LVIII. Hic Abbas sepultus est in *Wanleffesrode*, quod modo dicitur *das Zellholtz*, in Ecclesia sancti Stephani protomartyris. Anniversaria celebrantur IX. Kalend. Februarii.

HENRICUS 2, XXI. Abbas, dictus *Paschalis*. Hic Abbas anno M. CC. LXXXI. bona in *Aderstedt* & circumjacentia ab omni jure advocatiæ, quo nobilibus de *Plotzka* obstructa erant, liberavit. Comparavit etiam Monasterio plurima alia bona; quæ omnia probaverunt & auxerunt *Vinradus* Episcopus IX. Halberstadensis, & *Conradus*, *Albertus* & *Fridericus* Comites de *Wernigerode*. Hic Abbas sepultus est in capella Beatæ Virginis in ambitu. Ejus memoria celebratur XVII. Kal. Julii.

BORCHARDUS, dictus *de Kramme*, XXII. Abbas, anno M. CCC. patroni ordinis, sicut festum nativitatis Mariæ, peragere constituit annis singulis in Ecclesia Ilseburgensi perpetuis temporibus, & ad servitium assignavit quinque fertones de quadam curia in *Osterwieg*. Sepultus est in medio Ecclesiæ. Anniversaria ejus celebrantur VII. Id. August.

HENRICUS 3, XXIII. Abbas filius *Henrici* Comitum de *Kletzenberge*, electus est in Abbatem anno M. CCC. IX. Eodem anno Fratres monasterio amoti fuerunt usque ad quartum annum, per Comitem *Albertum* de *Wernigerode*. Hic Abbas elapsis VII. annis resignavit. Sepultus est in capella Beatæ Mariæ Virginis in *Bonckenrode in die Claus*, bey *Fleckstedt*. Ejus anniversaria celebrantur 3. Idus Augusti.

ALBERTUS, XXVI. Abbas Henrico successit, dictus *de Borchdorff*, qui electus est in Abbatem anno M. CCC. XVI. Cujus tempore Monachi iterum exularunt in quartum annum. Anno autem M. CCC. XX. in die Beatæ Cecilie facta est compositio inter hunc Abbatem ex una, & Comites de *Wernigerode*, *Fridericum* & *Geberhardum* fratres, ex altera parte, super controversiis præteritis, & Comites restituerunt monasterio quinque manfos circa *Wolingerode* & *Backenrode*; item sylvam *das Ritterholtz* pro C. XXX. marcis puri argenti; item sylvam dictam *den Suden* pro CL. marcis puri argenti. Ejus memoria celebratur 2. Kal. April.

DETMARUS, XXV. Abbas Alberto Abbati successit, dictus *de Hardenberge* circa annum M. CCC. XXIX. Cujus tempore Magister *Thidericus de Wellede*, sacerdos Ecclesiæ Sanctæ Mariæ in Halberstad, & alii ibidem, constituerunt XII. marcas annuas in testamento pro anniversariis. Hic etiam anno L. liberavit bona circa *Aderstedt* ab onere, quod dicebatur *Vogetskoren*. Sepultus est in medio Ecclesiæ V. Id. Jan. anno M. CCC. LIX.

LIPPOLDUS, XXVI. Abbas. Anno M. CCC. LXIX. V. Idus Januarii Indiæ, XI, concurrente vi decimatione, Abbate *Dithmaro* de medio sublato piæ memoriæ: eodem anno continuo, & proximo XVI. Kal. Februarii *Lippoldum*, dictum *de Kramme* presbyterum, Confratrem monasterii in *Ilseborch*, circiter horam vespertinam in capitulo canonicè & concorditer elegerunt in Abbatem & patrem spiritualem; eumque, ut est moris, electum & pronunciatum, pro confirmatione

firmationis beneficio *Alberto* Episcopo Halberstadenſi tranſmilerunt; quem etiam confirmavit, eademque manus conſecrationis piè impoſuit. Ejus memoria celebratur VI. Non. Julii.

WIPERTUS, XXVII. Abbas. Hic Abbas, *Wipertus dictus*, nobilis, abbatia non diu præfuit, ſed eam ſponte, liberè & benevolè reſignavit, tempore *Ludovici* Episcopi Halberſtadenſis. Ejus anniverſaria celebrantur Nonis Julii.

ANNO, XXVIII. Abbas. Cum diſcretus vir Dominus *Wipertus* ſponte reſignaret abbatiam, Conventuales religioſum virum, Dominum *Annonem de Oberge*, Conſratrem ejusdem monaſterii, in Abbatem concorditer elegerunt, & à *Ludovico* Episcopo Halberſtadenſi confirmationem petiverunt. Verum cum negotio indiſcuſſo non ſit præcipitanter manus alicui imponenda: ideo præfatus Episcopus præcepit præpoſito in *Drübeck*, ut *Ilſineburgam* accedat, & publicè proponat, præfatam petitionem eſſe Episcopo factam; vocatis ad hoc omnibus, qui fuerint evocandi, & citatis peremptoriè omnibus & ſingulis, ſi qui fuerint oppoſitores vel contradictores, ut feria 2. proxima poſt Feſtum Corporis Chriſti, coram Episcopo aut Commiſſario ejus compareant ad opponendum, ſi quid oppoſitionis vel contradictionis ſibi competere putaverint. Hic Abbas S. Eccleſiæ Mariæ in Halberſtadt decimam in *Berſell* pro LXXX. marcis puri argenti, cum pacto de retrovendendo, vendidit; item *Henrico de Patteſen* Vicario Halberſtadenſi 25. ſolidos pro V. marcis puri argenti, qui cenſus tamen ſub *Ludovico* abbate poſtea Monaſterio donatus eſt cum pacto; ut inde creditori anniverſaria celebrentur.

Hunc Abbatem Dominus *Erneſtus*, Episcopus Halberſtadenſis propter retardationem ſolutionis procurationis Episcopo ſolvendæ, excommunicavit & excommunicatum publicè denunciari mandavit. Cum autem poſtea Episcopo ſatisfaceret, eum iterum ab excommunicatione ſolvit, mandavitque Reſtoribus divinatorum diœceſis Halberſtadenſis, & præſertim in *Wernigerode*, ut præfatum *Annonem* ſic abſolutum coram plebe publicè denunciarent. Hic Abbas ſponte renunciavit Abbatia anno M. CCC. XCIII. Ejus memoria celebratur 8. Idus Aug.

NICOLAUS, XXIX. Abbas. Vacante Abbatia per liberam reſignationem Domini *Annonis de Oberge*, Conventuales in loco capitulari congregati, venerabilem virum Dominum *Nicolaum*, dictum *Tribut*, conventualem ejusdem monaſterii, in abbatem concorditer elegerunt, & *Erneſto*, Episcopo Halberſtadenſis ſupplicarunt, ut dictam electionem autoritate ordinaria confirmaret; qui mandavit Decano Eccleſiæ in *Wernigerode*, ut præfatum Dominum *Nicolaum* in poſſeſſionem corporalem, effectivalem & realem dictæ Abbatia ejusque jurium & pertinentiarum intromittat, atque realiter & cum effectu introducat. Actum *Gröning* anno M. CCC. XCIII. feria ſexta proxima poſt diem Beati Martini. Hic Abbas vendidit anteaſſori ſuo *Annoni de Oberge* villam in *Puleritze* pro XXX. marcis puri argenti, quam venditionem Episcopus Halberſtadenſis *Erneſtus* ægre tulit. Quæſtionem igitur *Annoni* de ea movit. Ejus anniverſaria celebrantur 2. Non. Julii.

LUDOVICUS, XXX. ABBAS. Abbatia per obitum Nicolai abbatis vacante, Fratres providum virum, Dominum *Ludovicum Bogelſack* in patrem & Abbatem corde & concorditer elegerunt, ad *Erneſtum*que Episcopum Halberſtadenſem ſupplicarunt, ut eam electionem approbaret electumque confirmaret. Quem deinde Episcopus confirmavit, præcepitque, ut ei debitam præſtaret obedientiam; mandans in ſuper Decano Eccleſiæ S. Sylveſtri in *Wernigerode*, ut eum novo illo Abbate monaſterium *Ilſineburgenſe* accedat, ipſumque in poſſeſſionem dictæ abbatia realem autoritate Episcopi introducat. Actum *Wegelen* anno M. CCC. XCVII. ipſo die Beati Jacobi Apoſtoli.

Tempore hujus Abbatis familia Comitum de *Wernigerode* extincta, & ultimus, nomine *Henricus*, mortuus, & Comitatus *Wernigerodeniſis* ad Comites *Stolbergeniſes* devolutus eſt. Anno (a) igitur M. CCCC. IX. feria ſexta paſchæ Comites in *Stolberg* acceperunt comitatum *Wernigerodeniſem* in feudum ab Illuſtriſſimo Archipræſule *Magdeburgenſi* (ab initio hujus monaſterii anno 434.) Hujus Abbatis memoria celebratur 3. Kal. Octobr.

HENRICUS, 4. XXXI. Abbas dictus de *Brunſweig*. Sepultus eſt in medio Eccleſiæ. Ejus memoria celebratur IX. Cal. Junii.

HENRICUS, 5. XXXII. Abbas. Hic Abbas *Henricus*, dictus fuit de *Overbeck*, ſub quo reſumpta eſt regularis obſervantia. Ejus anniverſaria celebrantur 9. Kal. Decemb.

JOHANNES, 2. XXXIII. Abbas, ſepultus eſt ante altare S. Stephani retro chorum. Ejus anniverſaria celebrantur 2. Non. Novembr.

HENRICUS, 6. XXXIV. Abbas, anno M. CCCCLII. à Pontifice *Nicolao* obtinuit privilegium, ut Monachis in *Ilſineburgk* propter defectum piſcium & alias neceſſitates, licitum eſſet comedere

(a) Familia Comitum *Wernigerodeniſum* non niſi anno Chriſti 1429. vel ut alii volunt 1416. ultimo *Henrico* Comite deſuncto, extincta fuit juxta *Budæum*. Forte legendum ſunt M. CCC. XXIX. Memoria Comitum agebatur in Monaſterio 4. Non. Jun. Cæterum diuturna fuit controverſia inter Archiepiſcopum *Magdeburgenſem* & Episcopum *Halberſtadenſem* de Dominio directo comitatus *Wernigerodani*.

medere carnes singulis septimanis tribus diebus, videlicet, dominicis ac tertiis & quintis feriis, simul in refectorio aut alio loco, nisi jejunium ab Ecclesia institutum, in aliquem prædictorum dierum venerit. Hic Abbas obtinuit etiam *litteras protectionales* super Monasterio ejusque bonis à *Fridrico* Marchione Brandenburgensi, tempore *Bodonis* Comitis de Stolberg & Wernigerode. Actum anno M.CCCC.LII. Sepultus est circa altare S. Bartholomæi. Ejus anniversaria celebrantur 6. Idus Januarii.

APPENDIX.

HERMANNUS, XXXV. Abbas, dictus de *Honover*, ad hanc dignitatem pervenit circa annum MCCCCLXXXVIII. Multa ædificia perfecit in Monasterio, ut patet ex annorum inscriptione. Fundi & perfici etiam curavit campanam, quæ est secunda à majore, ut constat ex sequentibus verbis, illi inscriptis:

Hoc vas sacratum Petro Pauloque dicatum
Virgo melodia nomen cui reple Maria,
Ut queat omnia vincere noxia, late tonare,
Pellere fulmina, plangere fanera, festa sonare,
Quatuor elapsis annis modo mille quingentis
Viribus Abbatis Hermanni Honoverensis,
Atque manu artificis Hermanni Hildesemensis,
Olim destructa, en, sum studiose reducta.

Hic Abbas obiit anno M.D.XVI. 18. Kal. Januar.

JOHANNES, XXXVI. ABBAS, dictus *Henne* in Abbatem creatus est anno MDXIX. Monasterium etiam ædificiis auxit. Major etiam campana tempore hujus Abbatis, videlicet anno XX. fusa est, ut patet ex versiculis inscriptis:

Ingeniosa Patris Abbatis cura Johannis
Hic in honore pie campanam dedicat, Amen,
Attribuitque bonis Petro Pauloque patronis,
Per manus artificis Hermanni Hildesemensis.
Laudo Deum verum, pestem fugo, colligo clerum,
Detunctos ploro, plebem voco, Festa decoro.

Hic Abbas mortuus est anno M.D.XXXI. 2. Non. Martii.

HENNINGUS, XXXVII. ABBAS. Defuncto Abbate Johanne: Prior, Senior, cæterique professi in Ilseburg, ad quos abbatis electio spectat, capitulariter vocati & congregati, rite in Abbatem elegerunt fratrem *Henningum Brandes*, ejusdem Monasterii professum; quem *Albertus* Cardinalis & Legatus Ecclesiæ Magdeburgensis & Moguntinæ sedis Archiepiscopus, & Halberstadenis Ecclesiæ administrator 5. Aprilis anno M.D.XXXI. diplomate suo confirmavit. Hic Abbas mortuus est anno M.D.XLVI. 5. Id. Decembr. Tempore hujus Abbatis Comites de Stolberg inceperunt ædificare ustrinas & officinas mechanicas in Ilseburg; cui negotio præposuerunt primo *Henricum Meusel*, postea *Christophorum Frium*; *Henricum Zigenhornium* & alios; in primis autem *Petrum Engelbrecht*, qui huic negotiationi per XL. annos præfuit.

THEODORICUS, XXXIIX. Abbas. Henningo defuncto, successit ei in Abbatia *Theodoricus Meppes*, qui postquam Monasterio per annos XIII. præfuit, mortuus est anno M.D. LX. mense Januario.

HENNINGUS, XXXIX. ABBAS. Defuncto Theodorico, Dominus *Christophorus*, Comes Stolbergensis & Præpositus Halberstadenis Abbatiam ambiit: quod ejus frater *Albertus Georgius* non tantum dissuasit, sed & interposita protestatione per Notarium & testes reliquis Monachis injunxit, ut alium ex medio illorum more solito eligerent. Ideoque elegerunt *Henningum Dithmarum* Hildesemensem, tum temporis concionatorem *Wasserslevii*, qui deinde anno M.D.LXXII. Sabbatho ante Margarete apoplexia mortuus, & in templo Monasterii non procul à turre sepultus est.

CHRISTOPHORUS. Abbate *Henningo* defuncto, Dominus *Christophorus* Comes de Stolberg, & præpositus in templo Cathedrali Halberstadeni, pro Administratore admissus est Monasterii in Ilseburg, sed sub cautione de non alienandis bonis Monasterii & præstandis iis, quæ Dominis Comitibus ex Monasterio debentur; quemadmodum ex literis ejus reversalibus patet de dato anno M.D.LXXII. Anno postea IV, videlicet LXXVI, die XXIV. Maji in vigiliis Urbani, ingenti pluvia fluvius *Ilfina* in tantam excrevit magnitudinem, ut saxa immensæ magnitudinis & ponderis loco moveret, & per longum tractum secum duceret; ex qua inundatione in una nocte *Ilseburgæ* XXXV. homines, & ædificia XXII. perierunt, & alia plura damna data sunt. Cum autem Dominus Comes *Christophorus* postea Comitatum *Königsteinensem* nactus esset, & propter loci distantiam

am Monasterii administrationi commode præesse non posset: eam *Petro Engelberto* seniori (a) anno MDLXXX. in die Philippi & Jacobi commisit, eumque certis pactis sibi substituit. Cum autem Comes *Christophorus* anno sequenti LXXXI. mense Augusto in *Königstein* moreretur; administratio plenaria Monasterii usque in annum XCV. penes Engelbertum permanit: quam postea Domini Comites sibi ipsis assumerunt.

Charta primæ foundationis Monasterii Ilfeneburgensis.

NOtum sit omnibus, tam præsentibus quam futuris Christi fidelibus, qualiter *Hilfeneburgense* Cœnobium primitus sit inceptum & perfectum, quæve devotione & amore Christi consecratum, Monachorumque habitationi in perpetuum fuerit traditum. Ego denique **ARNOLPHUS** Halberstadenſis Episcopus, Ecclesiæ meæ utilitati semper providere studens, castrum quod *Hilfeneburg* dicitur, cum omnibus circumquaque positis, tertio *Ottone* Imperatore tradente, Deo Sanctoque ejus primo martyri *Stephano* acquisivi, quod & pro animæ meæ, prædecessorum successorumque meorum remedio, divino famulatu dicavi. Nam memorato Principe defuncto, habitatoribusque loci ejusdem eliminatis, Monachos, quos his temporibus secundum *ordinem Vuldensium* religiosiores inveni, ibidem collocavi. Dehinc vero Ecclesiam venerabiliter constructam, in honorem omnipotentis Dei, Sanctique Petri Apostolorum Principis, dedicavi, eamque diversis prædiis & decimationibus subternotatis, ad subsidia Christo illic famulantium, pro tempore & facultate dotavi. Igitur in ipso eodem loco dedi manſum cum omnibus sibi adjacentibus, quæ nostri juris noscuntur, scilicet cum terris cultis & incultis, agris, pratis, pascuis, campis, sylvis, aquis aquarumque decursibus, rivis, piscationibus, molis, molendinis, viis & inviis, exitibus & reditibus, quæsitis & inquirendis, atque cum omni utilitate, quæ ullo modo inde provenire poterit. Dedi etiam in *Bernerdiggerode* IX. cum sylva adjacente, decimamque ejusdem villæ, in *Suttherode* II. manſos, in *Scaun* VII. manſos & dimidium, cum decimatione ejusdem villæ, in *Birelevo* XI. manſos cum decimatione ejusdem villæ, in *Lieren* I. manſum, in *Thietterziggerode* VII. manſos decimamque ejusdem loci, in *Aldenrode* VIII. manſos, in *Culisberi* dimidium manſum, in *Gentlevo* dimidium manſum, in *Beddige* X. manſos, in *Ifiggerode* III. manſos, in *Warmershorpe* VI. manſos, in *Thiedestorpe* II. manſos. Has quoque decimationes dedi in *Dudiggerode*, in *Winderode*, in *Bredesende*, in *Lutheriggerode*, in *Boniggerode*, in *Emmenrode*, in *Geschenrode*, in *Exiggerode*, in *Bacchenrode*, in *Beneziggerode*, in *Walliggerode*. Ne autem aliquid à futuris Præſulibus vel Clericis, seu personis secularibus, super id, quod ordinatum est, ordinetur, ut videlicet ejectis Monachis Clerici, quod absit, intromittantur, seu rebus, à nobis sibi concessis, spoliarentur; mancipatu loco illi providentes, hæc à nobis statuta B. Petri Apostolorum Principis & B. Stephani Protomartyris sub anathematis vinculo obligamus. Data VIII. Idus Aprilis anno Dominicæ Incarnationis M.X.VII. Indiçt. I. Actum Halberſtede in Dei nomine feliciter, AMEN.

XXXII.

DE ORIGINE ET ABBATIBVS MONASTERII LVCCENSIS,
EX MONVMENTIS.

Vetus narratio de fundatione Monasterii Luccensis.

ANno creationis mundi, secundum Dionysium & Bedam, quinqvies millesimo quadringentesimo tertio decimo; anno Dominicæ incarnationis 1163, à Passione Domini 1127. Cyclo solari 43. anno ejus 5. Cyclo Lunari 62. anno ejus 7. Cyclo Jubilæi 119. anno Jubilæi 47. Cyclo Epactarum 45. anno ejus 7, Epacta autem 14. Cyclo decemnovali 69. anno ejus 1. Cyclo Indictionum 79. anno ejus 11, Indictione 11. Cyclo Clavium 62. anno ejus 5, clave autem 12. Cyclo concurrentium 43. anno ejus 5, concurrente III, aurei numeri VIII, secundo anno à bifexto, litera Dominicali D. Luna paschali decima septima, termino paschali, tertio April. Pascha vero existente 11. Cal. April. post transitum B. Bernhaldi Abbatis anno ejus 11. Præsidente SS. Romanæ Ecclesiæ summo Pontifice *Lucio*; imperante Rom. Rege *Friderico*; sub DN. *Wernero*, venerabili Mindensis Ecclesiæ Episcopo.

10

(a) Hujus filius *Petrus Engelbrecht junior*, postea auctoritate Comitum Abbatiam administravit.